

MONIÄÄNISTÄ JA PERUSTELTUA PÄÄTÖKSENTEKOA

PUNTAROIVAT KANSALAIKESKUSTELUT
POLIITTISTEN KIISTAKYSYMYSTEN
RATKAISUSSA

Työryhmä: Lyidia Aarninsalo, Maija Jäske, Katariina Kulha, Mikko Leino ja Maija Setälä.

Tämä opas on tuotettu osana Osallistuminen pitkäjänteisessä päätöksenteossa -hanketta (Participation in Long-Term Decision-Making, PALO), joka on monitieteinen tutkimushanke, jossa ovat mukana Turun ja Tampereen yliopistot, Åbo Akademi ja Luonnonvarakeskus. Nelivuotista hanketta (2017–2021) rahoittaa Suomen Akatemian yhteydessä toimiva strategisen tutkimuksen neuvosto.

paloresearch.fi

1. Johdanto: Puntaroivan kansalaiskeskustelun menetelmät ratkaisuna demokratian haasteisiin?

Usko edustukselliseen demokratiaan on koetuksella, kun poliittisen järjestelmämme on yhä vaikeampaa saada ratkaistuksi suuria, yhteiskunnallisia ongelmia. Samaan aikaan monet kansalaiset kokevat, ettei heidän ääntään kuulla, ja epäluottamus poliittista järjestelmää kohtaan syvenee. Kansalaismielipide uhkaa eriytyä poliittisesta päätöksenteosta, sillä kansalaisilta usein puuttuu mahdollisuus puntaroida yhä monimutkaisemmiksi käyviä poliittisia kysymyksiä luotettavan tiedon valossa. Poliittinen polarisaatio ajaa kansalaisia rakentavasta ja eri näkemyksiä kunnioittavasta vuoropuhelusta kohti samanmielisten leirejä.

Ratkaisuna näihin haasteisiin eri puolilla maailmaa on alettu järjestää yhä enemmän puntaroivia kansalaiskeskusteluja, jotka tarjoavat punnittua tietoa ja näkökulmia päätöksentekoon ristiriitoja herättävissä kysymyksissä. Ne auttavat päättäjiä ja äänestäjiä tekemään faktapohjaisia, huolellisesti eri näkökulmista puntaroituja poliittisia päätöksiä ja näin lisäävät päätösten hyväksyttävyyttä. Niitä on sovellettu eri hallinnon tasoilla ja hyvin monenlaisissa poliittikkakysymyksissä, esimerkiksi vaalijärjestelmän ja perustuslain uudistuksissa, ympäristökysymyksissä sekä abortin kaltaisissa moraalikysymyksissä.

Päätöksenteossa puntaroivilla kansalaiskeskusteluilla on ollut vaihtelevia rooleja. Usein niiden avulla on tuotettu neuvoja ja politiikkasuosituksia viranhaltijoille tai vaaleilla valituille edustajille. Näin oli esimerkiksi Irlannissa, jossa puntaroivaa kansalaiskeskustelua käytettiin perustuslain uudistamisessa. Toisinaan niitä on käytetty äänestäjien päätöksenteon apuna kansanäänestyksissä. Joissakin tapauksissa, kuten Puolan Gdanskissa, kansalaiskeskusteluille on suoraan delegoitu päätöksentekovaltaa.

Usein erilaisten osallistumismuotojen ongelmana on se, että ne aktivoivat ainoastaan jo valmiiksi aiheesta kiinnostuneita ja aktiivisia kansalaisia. Puntaroidut kansalaiskeskustelut välttävät tämän ongelman, sillä osallistujat valitaan niihin satunnaisesti.

Kansalaiskeskustelujen onnistuminen riippuu yhtäältä siitä, miten hyvin ne on järjestetty, ja toisaalta niiden kytköksestä päätöksentekoon ja julkiseen keskusteluun. Tässä oppaassa kerromme, mitä puntaroivan kansalaiskeskustelun menetelmät ovat, ja käymme läpi seikkoja, jotka tulisi ottaa huomioon kansalaiskeskusteluja järjestettäessä. Lisäksi annamme joitakin esimerkkejä onnistuneista kansalaiskeskustelujen toteutuksista.

2. Puntaroivan kansalaiskeskustelun rakennuspalikat

Kansalaiskeskustelun voi suunnitella usealla eri tavalla; tärkeää on löytää oikeat rakennuspalikat haluttua lopputulosta varten. Tässä osiossa esittelemme asiat, jotka tulee ottaa huomioon kansalaiskeskustelua suunniteltaessa. Näitä ovat keskustelun tavoite ja aihe, osallistujien kutsuminen ja valinta, keskustelijoille tarjottu informaatio ja aiheeseen perehtyminen, kansalaiskeskustelun kulku, fasilitointi ja kesto, keskustelun lopputuotokset sekä tuotosten välittäminen päätöksentekijöille ja kansalaisille.

Miten puntaroiva kansalaiskeskustelu toimii?

1 Keskustelulle valitaan aihe ja määritetään tavoite ja rooli päätöksenteossa.

2 Kansalaisista valitaan satunnaisotannalla edustava joukko. Usein käytetään kiintiöintä.

3 Kansalaiset kuulevat riippumattomia asiantuntijoita ja eri kantojen edustajia sekä esittävät kysymyksiä.

4 Kansalaiset keskustelevat ja puntaroivat asiakysymykseen liittyviä tosiseikkoja ja väitteitä.

5 Keskustelut tuottavat yhteisen lausuman, joka voi sisältää esimerkiksi tosiasioita, perusteltuja ehdotuksia tai kannanottoja.

6 Lausuma saatetaan tiedoksi päättäjille ja julkistetaan suurelle yleisölle.

2.1 Tavoite ja aihe

Aivan suunnittelun aluksi on tärkeää miettiä, mitä kansalaiskeskustelulla halutaan saavuttaa. Kansalaiskeskustelun aihe ja tehtävänanto ovat järjestäjien päätettävissä. Aiheena voi olla lähes mikä tahansa yhteiskunnallinen kysymys, mutta sen täytyy kuitenkin olla ennalta määritelty ja selvästi rajattu. Tehtävänanto vaikuttaa siihen, minkälaista puntaroivan kansalaiskeskustelun menetelmää kannattaa soveltaa. Vaikka joskus puntaroivalle kansalaisfoorumille on delegoitu päätösvaltaa, useimmiten ne ovat neuvoa-antavia.

Kansalaiskeskustelun odotetaan auttavan päätöksentekijöitä tai äänestäjiä oman kantansa muodostuksessa. Toisinaan niiden odotetaan tarjoavan konkreettisia politiikkasuosituksia tai priorisoivan toimenpiteitä. Joskus taas puntaroivan kansalaiskeskustelun tehtävä on arvioida politiikkakysymyksen liittyvien näkökantojen luotettavuutta ja painoarvoa.

Tuotokset voidaan suunnata viranhaltijoille tai vaaleilla valituille edustajille, tai niillä voidaan pyrkiä selvittämään julkista keskustelua tai tukemaan äänestäjiä päätöksenteossa. Kansalaiskeskustelulle mandaatin antava virallinen taho voi olla julkishallinnon organisaatio, poliittiset päätöksentekijät tai nämä yhdessä.

2.2 Osallistujien valinta

Puntaroivan kansalaiskeskustelun osallistujamäärät vaihtelevat riippuen yhtäältä siitä, minkä kokoisen alueen asioita käsitellään (esim. kunnan vai valtion) ja toisaalta keskustelun tehtävän mukaan. Jos tavoitteena on arvioida ja tuottaa puntaroitua tietoa, riittää pienempi osallistujajoukko, kun taas sitovien politiikkasuositusten antamisessa osallistujia täytyy olla enemmän, jotta se olisi oikeutettua.

Puntaroivien kansalaiskeskustelujen tavoitteena on, että mahdollisimman monet kokemukset, näkökulmat ja arvot tulevat lausutuiksi ääneen keskusteluissa. Moniäänisyyden takaamiseksi osallistujajoukon valinnan lähtökohdana käytetään satunnaisotantaa. Se asettaa kansalaiset tasapuoliseen asemaan, kun jokaisella on yhtäläinen mahdollisuus tulla kutsutuksi keskusteluun. Usein avoin osallistumismahdollisuus johtaa politiikasta kiinnostuneiden, korkeasti koulutettujen ja melko hyvätuloisten kansalaisten yliedustukseen. Satunnaisotannan avulla voidaan tavoittaa myös sellaisia kansalaisia, joiden lähtökohdat, elämäntilanteet ja kiinnostuksen kohteet eivät ole osallistumisen kannalta yhtä suotuisia.

Suurin osa puntaroivista kansalaiskeskusteluista käyttää hyväkseen satunnaisotannan ja kiintiöinnin yhdistelmää. Tällöin lopullinen osallistujajoukko muodostetaan satunnaisesti keskusteluun kutsuttujen ja halukkuutensa ilmoittaneiden joukosta ennalta valittujen kiintiöiden mukaisesti. Kiintiöiden avulla voidaan pyrkiä esimerkiksi väestölliseen edustavuuteen tai varmistamaan joidenkin usein politiikasta syrjään jäävien ryhmien edustus keskusteluissa. Kiintiöillä voidaan varata tietty osuus kansalaiskeskustelun paikkamäärästä myös vaaleilla valituille edustajille, kuten Irlannin perustuslakikokouksessa tai Belgian kokeilussa osavaltiotason "puntaroivista komiteoista".

2.3 Aiheeseen perehtyminen

Kun kansalaiskeskustelun osallistajat on valittu, alkaa perehtyminen aiheetta koskeviin faktatietoihin, nykytilaan ja esillä oleviin vaihtoehtoihin. Yleensä osallistajat lukevat kirjallisen taustatietopakettin ennen tapahtumaa tai kuuntelevat taustoittavan alustusluennon.

Tämän jälkeen voidaan järjestää kuulemisvaihe, jossa osallistajat saavat kuulla aiheen asiantuntijoiden alustuksia ja intressiryhmien kantoja asiaan sekä esittää näille kysymyksiä. Asiantuntijakuulemisten tarkoitus on täydentää taustamateriaaliin perehtymisestä saatua tietoa ja vastata sen herättämiin kysymyksiin. Kansalaiskeskustelun aihe ja tavoite vaikuttavat siihen, mitkä tahot tulisi kutsua kuultaviksi. Näitä voivat olla tutkijat, kunnan tai valtion viranhaltijat, poliitikot, aktivistit tai etujärjestöjen edustajat. Myös kuultavien tahojen valinnassa on pyrittävä moniäänisyyteen ja tasapuolisuuteen.

2.4 Puntaroiva keskustelu

Puntaroivan keskustelun erityispiirteitä ovat eri näkemysten tasapuolinen arviointi ja keskusteluilmapiiirin turvaaminen sitoutumattomien fasilitaattoreiden (eli keskustelun ja yhteistyön mahdollistajien) avulla. Puntaroivassa keskustelussa osallistajat pohtivat saamaansa taustatietoa sekä erilaisia perusteluja ja näkökantoja usealta kantilta. Sen peruseriaatteisiin kuuluvat toisten keskustelijoiden kunnioittaminen, eri näkemysten kuunteleminen ja tasapuolisuus.

Ihanteellisimmillaan puntarointi toimii pienryhmissä, joissa on noin 6–10 keskustelijaa. Prosessin aikana keskustellaan tästä syystä yleensä pienryhmissä, mutta välillä ja etenkin lopuksi keskustelua käydään koko ryhmän kesken.

Varsinainen puntarointi on usein luonteeltaan konsensushakuista, eli osallistajat pyrkivät tunnistamaan joitakin sellaisia näkökulmia ja perusteluja, joista he pystyvät olemaan samaa mieltä. Keskustelun ei ole kuitenkaan välttämätöntä johtaa yksimieliseen päätökseen.

2.5 Päätöksenteko kansalaiskeskustelussa ja tuotokset

Puntaroivan kansalaiskeskustelun tavoitteena on edesauttaa valintojen ja päätösten tekemistä. Riippuen kansalaiskeskustelumallista osallistujien tehtävänä voi olla tuottaa politiikkasuosituksia, priorisoida eri politiikkatoimia tai arvioida perusteluja jonkin päätöksen puolesta ja sitä vastaan. Useimmissa tapauksissa kansalaiskeskustelun tavoitteena on tuottaa kirjallinen raportti tai julkilausuma. Poikkeuksen muodostavat puntaroivat mielipidemittaukset, joissa puntaroivan keskusteluvaiheen jälkeen osallistujien mielipiteitä mitataan kyselyllä.

Yhteisen julkilausuman tai raportin tuottaminen edellyttää erilaisten päätöstyökalujen käyttöä. Osallistajat voivat esimerkiksi priorisoida asiantuntijoiden ja puolestapuhujien esittämiä tai itse tuottamia tavoitteita tai konkreettisia ratkaisuehdotuksia. Valintojen tekemiseksi tarvitaan usein myös äänestyksiä, joissa tehdään päätöksiä joko suljetulla lippuäänestyksellä tai avoimella äänestyksellä.

2.6 Vaikutukset poliittiseen päätöksentekoon ja julkisuus

Kuten mainitsimme tämän oppaan alussa, puntaroivan kansalaiskeskustelun kytkös päätöksentekoon tulee määritellä heti kansalaiskeskustelua suunniteltaessa. Aiheen valinnan ja rajauksen lisäksi olennaista on sopia kahdesta asiasta: mikä taho vastaanottaa ja käsittelee kansalaiskeskustelun tuotokset, ja miten niihin vastataan. Näin toimimalla varmistetaan, että kansalaiskeskustelu kytkeytyy demokraattiseen päätöksentekoon ja on osallistujille mielekäs prosessi.

Kansalaiskeskustelun tulokset vastaanottava taho määrittyy yleisesti ottaen sen tavoitteen mukaan. Esimerkiksi Irlannissa ilmastonmuutosta käsitelleen kansalaiskokouksen suositukset menivät erityisen parlamentaarisen komitean käsittelyyn. Mustasaaren kansalaisraadissa taas kansalaisen tuottama julkilausuma lähetettiin kaikille äänestäjille luettavaksi.

Kansalaiskeskustelun vaikuttavuus ei tarkoita sitä, että sen suosituksia noudatettaisiin aina sellaisenaan. Olennaisinta on, että päätöksentekijät kulloisessakin tilanteessa perustelevat julkisesti, miksi kansalaisten ehdotuksia noudatetaan tai jätetään noudattamatta, ja mihin toimenpiteisiin ne johtavat (valmistelu, lakimuutos, selvitystyö). Kansalaiskeskustelun ja sen vaikutusten oikeutuksen ja läpinäkyvyyden kannalta on tärkeää, että keskustelusta viestitään ulospäin koko prosessin ajan.

Edellä esiteltujen rakennuspalikoiden pohjalta voidaan rakentaa kulloiseenkin tilanteeseen parhaiten sopiva puntaroiva kansalaiskeskustelu. Seuraavalla sivulla on esitely yleisimpiä puntaroivan kansalaiskeskustelun menetelmiä.

Taulukko: Yhteenveto puntaroivan kansalaiskeskustelun menetelmistä

	Kansalaisraadit (Citizens' Juries)	Suunnittelusolut (Planning Cells)	Konsensus- konferenssit (Consensus Conferences)	Puntaroivat mielipide- mittaukset (Deliberative Opinion Polls)	Kansalais- kokoukset (Citizens' Assemblies)
Kuinka monta osallistujaa ja miten heidät valitaan?	12–36 osallistujaa; satunnaisotanta + kiintiöinti	100–500 osallistujaa (n. 25 kussakin samanaikaisesti järjestettävässä solussa); satunnaisotanta	10–25 osallistujaa; satunnaisotanta + kiintiöinti	100–500 osallistujaa; satunnaisotanta	100–160 osallistujaa; satunnaisotanta + kiintiöinti
Miten aiheeseen perehdytään?	Tietopaketti + mahdollinen päättäjien ja/tai asiantuntijoiden konsultointi	Tietopaketti	Tietopaketti	Tietopaketti	Tietopaketti + mahdollinen päättäjien ja/tai asiantuntijoiden konsultointi
Miten keskustelussa työskennellään ja kuinka kauan?	Fasilitoitu keskustelu, 2–5 päivää	Fasilitoitu keskustelu, 2–7 päivää	Fasilitoitu keskustelu, 7–8 päivää	Fasilitoitu keskustelu, 2–3 päivää	Fasilitoitu keskustelu, 20–30 päivää
Mitä keskustelu tuottaa?	Yhdessä kirjoitettu yksityiskohtainen julkilausuma annetusta aiheesta	Vastauksia annettuihin kysymyksiin ja eri toimintavaihtoehtojen priorisointi, lisäksi tilaisuuden fasilitaattorit koostavat kaikkien solujen keskusteluiden perusteella raportin tai julkilausuman	Yhdessä kirjoitettu suositus annettuun kysymykseen liittyen	Kyselyvastauksista koottu kansalaismielipide annetusta aiheesta	Yhdessä laadittu politiikkasuositus
Mihin keskustelu vaikuttaa?	Poliittiset päätökset ja/tai kansalaismielipide	Poliittiset päätökset ja/tai kansalaismielipide	Poliittiset päätökset	Poliittiset päätökset	Poliittiset päätökset ja/tai kansalaismielipide

3. Puntaroivan kansalaiskeskustelun käytännön järjestelyt

Onnistunut kansalaiskeskustelu vaatii itse prosessin huolellisen valmistelun lisäksi sujuvat käytännön järjestelyt. Puntaroivat kansalaiskeskustelut tarvitsevat toimivat, helposti saavutettavat ja puolueettomat tilat. Tapahtumapaikkaa valittaessa on hyvä pohtia, minkälaisen viestin valittu tila osallistujille välittää. Päätöksenteon kannalta keskeiset tilat, kuten eduskuntatalo tai kunnantalot, välittävät arvokkuutta ja tilaisuuden tärkeyttä, kun taas esimerkiksi peruskoulu ja kirjastot ovat suurelle yleisölle tuttuja tiloja.

Pitkät kansalaiskeskustelut voidaan järjestää esimerkiksi peräkkäisinä päivinä tai useampana viikonloppuna. Aikataulua on hyvä miettiä siitä näkökulmasta, heikentääkö tiettyihin päiviin, kuten peräkkäisiin arkipäiviin tai juhlapäiviin, sijoittuva keskustelu merkittävästi jonkin ihmisjoukon osallistumismahdollisuuksia. Kuluja muodostuu kansalaiskeskustelun koosta ja kestosta riippuen muun muassa tapahtumapaikasta, rekrytoinnista, osallistujille maksettavista palkkioista ja matkakuluista, tarjoiluista sekä fasilitaattoreiden palkkaamisesta.

Puntarointia kansalaiskeskusteluja voidaan järjestää myös verkossa, kuten Åbo Akademin järjestämä keskustelu ruotsin kielen asemasta 2014. Verkossa järjestetyn keskustelun suurimpana etuna ovat pienemmät kustannukset, sillä henkilökuntaa ja tiloja tarvitaan vähemmän. Keskustelu omalta kotikoneelta on myös useille vaivaton tapa osallistua. On kuitenkin otettava huomioon, että tekniset vaatimukset sekä ”kuilu” internetin käytössä eri ikäryhmien välillä saattavat vaikuttaa osallistujajoukon kokoonpanoon.

4. Onnistuneita esimerkkejä Suomesta ja maailmalta

Puntaroivan kansalaiskeskustelun menetelmien käyttö on voimakkaasti yleistynyt viime vuosina. Kansalaiskeskusteluja on järjestetty kansallisella tasolla vastauksena kansalaisten kokemaan syvään epäluottamukseen poliittista järjestelmää kohtaan. Esimerkiksi Virossa vaalirahoituskohti laajan sähköisen kansalaiskuulemisen järjestämiseen, ja huipentui yli 300-jäsenisen kansalaisparlamentin keskusteluun keväällä 2013. Myös Islannissa ja Irlannissa on järjestetty laajoja kansalaiskeskusteluprosesseja vastaamaan poliittisen järjestelmän legitimitiiteetti- ja kriiseihin. Kansalaiskeskusteluja ollaan entistä enemmän käyttämässä vastaamaan myös ylikansallisen hallinnon demokratiavajeisiin esimerkiksi EU:ssa.

Puntaroivia kansalaiskeskusteluja on käytetty laajasti myös sellaisiin kiistakysymyksiin, joissa käsitykset faktoista ja oikeudenmukaisuudesta ovat ideologisesti vääristyneitä. Seuraavilla sivuilla on kuvattu joitakin esimerkkitapauksia puntaroivan kansalaiskeskustelun menetelmien toiminnasta käytännössä. Lisäksi oppaan loppuun on koottu lista lähteistä, joiden kautta voi tutustua tarkemmin eri menetelmiin ja materiaaleihin.

Kansalaisaloitteiden arviointijärjestelmä (Citizens' Initiative Review, CIR) on kansalaisraatimalli, jonka on kehittänyt voittoa tavoittelematon organisaatio Healthy Democracy Yhdysvalloissa. Siinä 20–24 hengen kokoinen, satunnaisotannan ja kiintiöinnin kautta muodostettu raati arvioi kansalaisaloitetta ennen sitä koskevaa kansanäänestystä. Raadin tehtävänä ei ole antaa suosituksia siitä, miten kansalaisen tulisi äänestää, vaan auttaa kansalaisia äänestyspäätöksen teossa tarjoamalla tasapuolista sekä puntaroitua tietoa. Puntaroinnin perusteella raati laatii julkilausuman, johon listataan kahdeksan ehdotukseen liittyvää keskeisintä tosiasiaa sekä luotettavimmat ja olennaisimmat perustelut ehdotuksen puolesta ja sitä vastaan. Raadin kirjoittama julkilausuma postitetaan kaikille äänestäjille ja julkaistaan verkossa ennen kansanäänestystä.

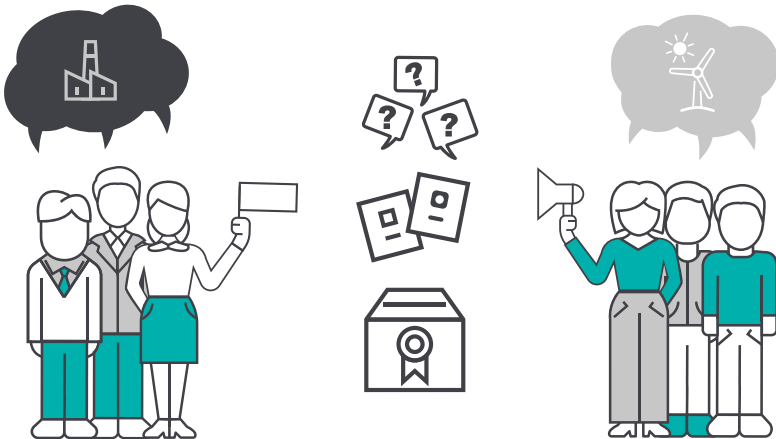
Mustasaarella järjestettiin vuoden 2019 alussa CIR-mallin mukainen, kansanäänestysvaihtoehtoja arvioinut kansalaisraati. Kansalaisraati laati julkilausuman kansanäänestyksen kohteena olevasta kuntaliitoskysymyksestä. Kansalaisraadissa kuultavana oli kaksi kuntaliitosta kannattavaa ja kaksi sitä vastustavaa poliittikkoa, sekä kuusi asiantuntijaa, joista osa oli tutkijoita ja osa virkamiehiä. Kansalaisraati tuotti kaksikielisen julkilausuman, joka lähetettiin kaikille äänestäjille.

Irlannin perustuslakikokous (Constitutional Convention, 2012–2014) ja **kansalaiskokous** (Citizens' Assembly, 2016–2018) järjestettiin tilanteessa, jossa maassa vallitsi syvä, finanssikriisin synnyttämä epäluottamus edustuksellista demokratiaa kohtaan. Irlannin perustuslaki piti päivittää, mutta monet siihen liittyvät asiakysymykset olivat liian polarisoivia sekä tunteita herättäviä, joten puolueiden oli vaikeaa ottaa niihin selkeää kantaa. Perustuslakikokouksessa (2012–2014) 66 satunnaisotannan ja kiintiöinnin avulla valittua kansalaista ja 33 istuvaa kansanedustajaa tapasivat 10 viikonloppuna lähes kahden vuoden ajanjaksolla. Puolitoistapäiväisten tapoamisten aikana he kuuluivat asiantuntijoita, eri näkökantojen puolestapuhujia sekä puntaroivat perustuslakiin liittyviä kysymyksiä. Kansalaiskokoukseen (2016–2018) kuului 99 kansalaista, se tapasi 12 kertaa ja noudatti samankaltaista työjärjestystä kuin perustuslakikokous.

Yhteensä nämä kaksi keskusteluprosessia toimittivat Irlannin parlamentille 87 puntaroitua ehdotusta ja raporttia, joista kaikkiin poliitikkojen tuli ottaa kantaa erikseen. Kokousten puntaroimat aiheet koskivat mm. tasa-arvoista avioliitolakia, äänestysiän alentamista, vaalittavan muutoksia, aborttia sekä ilmastonmuutoksen ja väestön ikääntymisen vaatimia toimia. Monet kokousten ehdotukset perustuslain muuttamiseksi ovat päättyneet ratkaistavaksi kansanäänestyksessä.

Belgian saksankielisessä itsehallintoalueessa (saksaksi Ostbelgien) perustettiin syyskuussa 2019 kansalaisvaltuusto, johon valitaan arvalla 24 satunnais- ta jäsentä alueen noin 80 000 asukkaan joukosta. Kansalaisvaltuustolla on kaksi tehtävää. Sillä on valta määrittää aiheet kolmelle toimikaudellaan järjestettävälle kansalaiskokoukselle. Jokaisessa kansalaiskokouksessa 50 satunnaisesti valittua kansalaista puntaroi annettua aihetta vähintään kolmessa tapaamisessa, jonka jälkeen kokous kehittää aiheesta politiikkasuosituksen alueellisen parlamentin käsiteltäväksi. Parlamentin on käsiteltävä kokouksen suositus sekä vastattava siihen. Kansalaisvaltuuston toisena tehtävänä onkin suositusten parlamenttikäsittelyiden sekä vastausten seuranta.

Joulukuussa 2019 **Brysselin alueparlamentti** päätti hyväksyä "puntaroiden komiteoiden" perustamisen. Näihin parlamentaarisiin komiteoihin valitaan kerrallaan 15 parlamentaarikkoa sekä 45 satunnaisesti valittua kansalaista alueelta, jossa asuu yli miljoona ihmistä. Kansalaiset saavat vapaasti ehdottaa aiheita komiteoiden käsiteltäviksi ja komitea antaa käsitellyistä aiheista suosituksensa poliitikoille.

Viime vuosina useissa Euroopan maissa on järjestetty kansallisella ja paikallisella tasolla **ilmastopolitiikkaa koskevia kansalaiskeskusteluja**. Ilmastopoliittisessa päätöksenteossa puntaroiva kansalaiskeskustelu auttaa kansalaisia perehtymään ja arvioimaan tutkimustietoa, ja tuo kansalaisten sekä päättäjien tietoisuuteen laajasti erilaisia näkökulmia ilmastonmuutokseen sopeutumisen vaikutuksista. Puntaroi-vasa kansalaiskeskustelussa korostuu myös yhteisen hyvän tavoittelu eri näkemykset tunnustaen ja huomioiden, mikä voi luoda pohjaa yhteisen arvoperustan löytämiselle ilmastopolitiikassa. Kolmanneksi, puntaroivan kansalaiskeskustelun avulla voidaan tunnistaa pitkäjänteisempiä, tulevat sukupolvet huomioivia ratkaisuja, joita vaalikau-siin kytkeytyvä edustuksellinen päätöksenteko ei välttämättä tunnista.

Esimerkiksi **Iso-Britanniassa parlamentin** alahuoneen kuusi komiteaa ovat päät-täneet puntaroivan kansalaiskeskustelun järjestämisestä koskien maan kasvihuo-nepäästöjen vähentämistä vuoteen 2050 mennessä. Tammi-maaliskuussa 2020 järjestettävä kansalaiskeskustelu koostuu 110 satunnaisesti valitusta Britannian kansalaisesta, jotka kokoontuvat neljänä viikonloppuna perehtymään aiheeseen ja muotoilemaan toimenpide-ehdotuksia parlamentille. Myös useat kaupungit Iso-Bri-tanniassa ovat järjestäneet vastaavia kansalaiskeskusteluja ilmastotoimistaan.

Ranskassa 150 satunnaisotannalla valittua kansalaista kokoontui syksyllä 2019 keskustelemaan kolmeksi päiväksi toimista, joita vaaditaan Ranskan hiilidioksidi-päästöjen vähentämiseksi 40 prosentilla vuoteen 2030 mennessä. Aloite puntaroi- van kansalaiskeskustelun järjestämiseen syntyi presidentti Macronin järjestämässä laajoissa kuulemistilaisuuksissa. Kansalaiskeskustelu luovutti ehdotuksensa halli-tukselle tammikuussa 2020, ja keskustelun tuotokset tullaan viemään joko kansa-näänestykseen, hallituksen valmisteluun tai suoraan toimeenpantaviksi.

Tapausesimerkkejä ja organisaatioita

Mustasaaren kansalaisraati: paloresearch.fi/kansalaisraati

Irlannin perustuslakikokous: www.constitutionalconvention.ie

Ison-Britannian kansalaiskeskustelu ilmastonmuutoksesta: <https://www.climateassembly.uk/>

Viron kansalaiskuuleminen ja kansalaisparlamentti:

<https://www.kogu.ee/en/activity/peoples-assembly/>

CIR eli kansalaisaloitteiden arviointijärjestelmä, Healthy Democracy:

healthydemocracy.org/cir/

Puntaroiva mielipidemittaus, Center for Deliberative Democracy:

<https://cdd.stanford.edu/what-is-deliberative-polling/>

Kansalaisraadit, Jefferson Center: <https://jefferson-center.org/about-us/how-we-work/>

Kirjallisuutta ja oppaita

Chwalisz, C. (2019). A new wave of deliberative democracy. (Internet-artikkeli). Carnegie Europe. 26.11.2019. <https://carnegieeurope.eu/2019/11/26/new-wave-of-deliberative-democracy-pub-80422>

Farrell, D. M.; Curato, N.; Dryzek, J. S.; Geißel, B.; Grönlund, K.; Marien, S.; Niemeyer, S.; Pilet, J-B.; Renwick, A.; Rose, J.; & Setälä, M. (2019). Deliberative Mini-Publics: Core Design Features. Centre for Deliberative Democracy and Global Governance working paper 2019/5. Centre for Deliberative Democracy and Global Governance, Canberra. Saatavilla verkossa: <https://www.governanceinstitute.edu.au/magma/media/upload/ckeditor/files/Deliberative%20Mini-Publics%20Core%20Design%20Features.pdf>

Vartiainen, P. & Raisio, H. (2011). Osallistumisen illuusiosta aitoon vaikuttamiseen. Deliberatiivisesta demokratiasta ja kansalaisraatien toteuttamisesta Suomessa. Suomen Kuntaliitto, Helsinki. Saatavilla verkossa: https://shop.kuntaliitto.fi/product_details.php?p=2636

DEMOKRATIA JA OSALLISTUVA KANSALAIUUUS

TÄMÄ JULKAISU on osa demokratiaa ja osallistuvaa kansalaisuutta tutkivien strategisen tutkimuksen hankkeiden tuottamaa julkaisujen sarjaa. Sarja julkaistaan yhteistyössä oikeusministeriön kanssa ja sitä hyödynnetään Kansallisen demokratiaohjelman 2025 valmistelussa ja toimeenpanossa. Hankkeita rahoittaa Suomen Akatemian yhteydessä toimiva strategisen tutkimuksen neuvosto.